

ספרים

ספר מודולרי למתקדמים

ורדה ישי ואמתי בר-קול

כמו כלים שלובים

ספר לרמה ה

היחידה להוראת עברית, האוניברסיטה העברית ירושלים

הוצאת אקדמון, 2006

מטרות הספר

שאיפת הספר **כמו כלים שלובים** היא לסייע לתלמידי העברית להצליח בקפיצת המדרגה מן הרמה הבינונית (רמות ג-ד) לרמות המתקדמים (ה-ו).

קבענו לעצמנו כמה **מטרות-על**:

- א. להעניק לתלמידים את הכלים לקריאה שוטפת יותר ולהבנה מעמיקה יותר של טקסטים עבריים ארוכים-יחסית ובלתי-מעובדים;
- ב. לחדד את מודעותם לסוגי טקסט שונים בעברית (סוגות, משלבים, סגנונות ודרכי שיח) ואת יכולתם להבחין ביניהם;
- ג. לשפר את יכולתם להתבטא בעברית בכתב ובעל-פה;
- ד. לסייע בתהליך החברות (סוציאליזציה) של התלמידים בחברה הישראלית.

מבנה הספר

מה שמייחד את מבנה הספר הוא **המודולריות** שלו. המורים יוכלו להרכיב קורס מפרקים שונים מתוך שש היחידות הראשונות (ראו תוכן העניינים של יחידות אלה **בנספח 1** בספר), ולשלב ביניהם מבחר מן היחידות 'שירה חדשה בעקבות המקרא'

ורדה ישי היא מורה בכירה ביחידה להוראת עברית בבית הספר לתלמידים מחו"ל,

האוניברסיטה העברית, ירושלים – vyishai@gmail.com

אמתי בר-קול הוא מורה בכיר ביחידה להוראת עברית בבית הספר לתלמידים מחו"ל,

האוניברסיטה העברית, ירושלים - msamitai@huji.ac.il

(ראו תוכן עניינים ודוגמה *בנספח 2*), 'קלזים' (ראו תוכן עניינים ודוגמה *בנספח 3*) ו'ממשיכים סיפור' (ראו תוכן עניינים ודוגמה *בנספח 4*), וכן להטיל על התלמידים התמודדות עם פרויקט של עבודה עצמית מתוך היחידה 'לקרוא, להתרשם ולהגיב' (ראו תוכן עניינים *בנספח 5*). לקראת סיום הקורס ניתן להציב בפני התלמידים את אתגר היחידה 'לקראת בחינה' (ראו תוכן עניינים *בנספח 6*). לרענון ההוראה ולגיוונה הובאו פינות 'בין לבין' (ראו תוכן עניינים *בנספח 1 - בין היחידות - ודוגמה בנספח 7*), שניתן להיזקק להן בכל עת ולא דווקא בין יחידה ליחידה.

בחירת הטקסטים והנלווה להם

הטקסטים נבחרו על-פי שני קני מידה עיקריים: ראשית, היותם מעניינים, מגרים ומעוררים לתגובה ולדין. ושנית, עיסוקם בנושאים העשויים לעניין לא רק כל אדם אלא במיוחד את אוכלוסיית היעד של הספר, נושאים כגון דמותם של ישראל ושל הישראלים (המצוי והרצוי), פרשיות וסוגיות שהסעירו ומסעירות את הציבור הישראלי, הספרות הישראלית, המקרא כהשראה לסופרים ומשוררים ישראלים. מאחר שהצבנו לעצמנו מטרה להפגיש את התלמידים עם המציאות הלשונית הישראלית כפי שהיא, הובאו הטקסטים כלשונם וכתיבם, גם אם יש בהם סטייה מן הנורמה הלשונית שנקבעה בידי האקדמיה ללשון העברית. לא התיימרנו 'לתקן' את הטקסטים.

כל טקסט בשש היחידות הראשונות מלווה ב -

• **הערות שוליים** משני סוגים: ראשית, **הסברי מילים** שמטרתם להביא את התלמידים להרגל של קריאה שוטפת ורצופה בעברית, מבלי לפתוח ללא הרף את המילון וללא תיווך של המורה. הוסברו לאו דווקא המילים ה'קשות' אלא המילים שבלי הבנתן קשה להבין את משמעות המשפט כולו. ההסברים אינם באים במקום מילון, ומתייחסים אך ורק למשמעות המילה בהקשר הספציפי שלה במשפט ולא למשמעויותיה האחרות. שנית, **הערות תוכן**, כגון הערות ביוגרפיות על כותבי הטקסטים או על מי שמוזכרים בהם, הפניות ומראי מקום וכו'. הערות אלו עשויות לתרום לתלמידים בתהליך השתלבותם בחברה הישראלית המשכילה.

• **נקודות לדין** - שיחה וכתובה בעקבות הטקסט: בדרך כלל, הציפיה היא שהתלמידים יקראו את הטקסט בבית ללא הכנה מראש, והיו מסוגלים לדון בו בכיתה. ה'נקודות לדין' מחדדות מאוד נושאים ודעות שעלו בטקסט, והתלמידים מתבקשים להתייחס לנקודות אלו,

לגבש ולנקוט עמדה ולהתווכח עם מי שעמדותיהם שונות או מנוגדות (ראו דוגמה בנספח 8).

- **שאלות ומטלות:** לצד הכותרת 'שאלות ומטלות' הוספנו תמיד כותרת- משנה, המגדירה את מהותן, כגון 'פענוח נקודתי והסקת מסקנות', 'קשר בין-טקסטואלי ופענוח דקויות בטקסט ספרותי' וכד'. נמנענו, ככל האפשר, משאלות תוכן טריוויאליות. העדפנו לשאול שאלות הדורשות ראייה כוללת של הטקסט, ולעתים אף ראייה בין-טקסטואלית. גם עם השאלות והמטלות יתמודדו התלמידים, בדרך כלל, בכוחות עצמם לאחר שיקראו באורח עצמאי את הטקסט. בתשובותיהם - וכן בדיון שיתפתי בכיתה בעקבות השמעתן ובעקבות חילוקי דעות לגבי התשובה הנכונה (ולעתים יש יותר מתשובה 'נכונה' אחת) - יצפה המורה מן התלמידים להסתמך על הכתוב בטקסט (ראו דוגמה בנספח 9).

- **אוצר מילים - תרגול** פשוטו כמשמעו. בתרגילי אוצר המילים - מגוונים ככל יכולתנו - תורגלו כל המילים המופיעות ב'אוצר' (ראו להלן). תרגילי ה'קלז' במסגרת תרגול אוצר המילים הם, למעשה, טקסטים קטנים בפני עצמם, שניתן להתייחס בכיתה גם אל תוכנם (ראו דוגמאות בנספח 10).

- **'האוצר':** רשימת המילים שנבחרו מתוך הטקסט, שראוי לדעתנו שבוגר רמה ה' יזכור אותן. לעתים כללנו ב'אוצר' גם מילים שאנחנו מניחים שיש לתלמידים המכירים אותן מרמות קודמות. זאת משום שלהערכתנו חלק גדול מן התלמידים אינם שולטים בהן, וחשוב לוודא שכל בוגר רמה ה' יכיר אותן וישלוט בהן (ראו דוגמה בנספח 11).

- לעתים באים בעקבות הטקסט גם **'ענייני לשון'** ו'**חיבור מסכם'**, וכן **'הטקסט והשיר'** - שיר שיש קשר תוכני בינו לבין הטקסט (ראו דוגמאות בנספחים 12-14).